

Ekspertkilder i landsdækkende danske dagblade

Hvem er de, og hvilke roller og funktioner optræder de i?

KRESTEN ROLAND JOHANSEN

Danmarks Medie- og Journalisthøjskole

JAKOB DYBRO JOHANSEN

Danmarks Medie- og Journalisthøjskole

Abstract

Ekspertkilder optræder overalt i mediebilledet og bidrager til at give journalistikken autoritet og troværdighed. Men eksperterne udgør en broget forsamling og bruges i vidt forskellige roller og funktioner. Der mangler aktuel forskningsbaseret viden om, hvem de er, og hvad de bruges til. I denne artikel undersøges begge dele.

Vi laver en indholdsanalyse af fire ugers dækning i 2021 i de tre største landsdækkende dagblade i Danmark (Jyllands-Posten, Politiken og Berlingske Tidende) og sammenligner resultaterne med eksisterende forskning.

Knap halvdelen af dagbladenes ekspertkilder er privatansatte ikke-forskere. Økonomer og andre samfundsfagligt uddannede udgør 79 procent af disse. Blandt forskerkilderne udgør kvinder 22 procent. De er særligt underrepræsenterede inden for naturvidenskab. 86 procent af forskerkilderne udtaler sig om aktuelle begivenheder og andres forskning, mens 14 procent udtaler sig om egen forskning. I 98 procent af artiklerne med ekspertkilder castes en eller flere ekspertkilder til at levere vurderinger.

Resultaterne rejser spørgsmål om journalisters kriterier for at udvælge ekspertkilder, og om journalister tildeler ekspertkilder deres autoritetsfunktion på et tilstrækkeligt kildekritisk grundlag.

NØGLEORD

eksperter, kilder, roller, troværdighed, kildekritik

Introduktion

Man møder ekspertkilder overalt i mediebilledet. En simpel infomediasøgning på ordet "ekspert" giver 124.532 hits for kalenderåret 2021. Ekspertkilderne udgør imidlertid en broget forsamling. Mediebrugere møder dagligt klimaforskere, finansanalytikere, overlæger, jurister, fremtidsforskere, militære analytikere, økonomer osv. Rollen som ekspertkilde i medierne tildeles således mange andre end universitetsansatte forskere (Albæk et al., 2009). Der er sket en pluralisering af relevante ekspertkilder, og medierne er selv blevet vigtige aktører i spillet om, hvem der er ekspert. Med Arnoldis ord eksisterer der en konkurrencetilstand om, hvad der udgør ekspertise, og konkurrencen foregår i og gennem medierne (Arnoldi, 2005).

Ekspertkilder optræder som autoritative stemmer. Albæk konstaterer, at journalister har brug for *compensatory legitimation* og derfor trækker på ekspertens autoritet og (forventede) upartiskhed (Albæk, 2011). Boyce demonstrerer en lignende forståelse, når hun konstaterer, at journalister primært bruger ekspertkilder til at levere facts, skabe troværdighed og fremstå objektive (Boyce, 2007). Og Wien viser empirisk, at ekspertkilder overvejende bliver brugt til at bekræfte journalistens vinkel, og at professorer foretrækkes frem for lektorer som ekspertkilder (Wien, 2001). Med andre ord: Ekspertkilder giver i kraft af deres symbolske kapital (Gravengaard & Rendtorff, 2020) journalisten autoritet, legitimitet og troværdighed.

På trods af ekspertkildernes centrale betydning for journalistikken og betydelige omfang ved vi ganske lidt om sammensætningen af denne brogede forsamling. Albæk et al. (2009) demonstrerer, at ikke-forskere som fx kommentatorer, bankansatte og repræsentanter fra tænketanke bruges som ekspertkilder i forbindelse med valgkampe. Og Laursen & Trapp (2021) demonstrerer, hvordan repræsentanter fra tænketanke og interesseorganisationer også i dag bruges som ekspertkilder. Men det meste af den øvrige forskning på området fokuserer snævert på offentligt ansatte forskerkilder. Undersøgelsens første spor søger derfor at kaste lys over, *hvem ekspertkilderne er gennem en analyse af landsdækkende dagblades brug af ekspertkilder i bred forstand*.

Undersøgelsens andet spor zoomer ind på *offentligt ansatte forskere som ekspertkilder*. Fra eksisterende forskning ved vi, at der siden 1960'erne er sket flere markante forandringer i danske nyhedsmediers brug af *offentligt ansatte forskere som ekspertkilder*. Særligt brugen af samfundsvidenskabelige forskere steg eksplosivt i takt med en generel ekspertliggørelse af nyhedsdækningen (Albæk,

Togeby & Christiansen, 2004). I perioden fra 1961 til 2001 voksede andelen af samfundsvidenskabelige forskere således fra 13 procent til 45 procent af alle forskerkilder i de tre største landsdækkende dagblade (Albæk, Togeby & Christiansen, 2004). I samme periode steg andelen af kvindelige forskerkilder fra i 1961 at være stort set fraværende til i 2001 at udgøre 14 procent af forskerkilderne. Endelig skete der i perioden fra 1961 til 2001 en forandring i forskerkildernes rolle i journalistikken. Hvor forskere tidligere typisk blev brugt til at udtale sig om egen forskning – det som Peters kalder "forskere i lærerrollen" (Peters, 2014, s. 70) – blev forskerne nu i stigende grad brugt til at udtale sig om hændelser, politiske beslutninger og andres forskning, altså i rollen som "offentlig ekspert" (Peters, 2014, s. 70). Det fulgte en udvikling, hvor især de trykte medier gik fra at være overvejende beskrivende til også at analysere, udlægge og forklare hændelser og trends (Albæk, 2011).

Hvordan ser billedet ud i dag – 20 år efter, at Albæk, Togeby & Christiansen gennemførte deres undersøgelse? Hvem er de offentligt ansatte forskerkilder? Hvor meget fylder de i mediebilledet – og hvad udtaler de sig om? Undersøgelsens andet spor søger at besvare disse komparative spørgsmål ved at analysere mediers brug af *offentligt ansatte forskerkilder* og sammenholde resultaterne med den 20 år gamle kortlægning.

Undersøgelsens tredje spor handler om de forskellige funktioner, ekspertkilder castes af journalister til at udfylde. Med Broersmas ord optræder ekspertkilder som "puppets in journalism's theater" (Broersma et al., 2013, s. 393). Ekspertkilder castes til at udfylde en række væsensforskellige funktioner: I nogle tilfælde bruges eksperten i en *konstaterende* funktion til at levere faktuel, nøgtern viden; i andre tilfælde i en *vurderende* og *spekulerende* funktion, hvor eksperten bevæger sig ud på tyndere is (Peters, 2014; Kruvand, 2018; Blom et al., 2021). En tredje funktion, som journalister bruger eksperter i, er som *agerende*, hvor eksperten kommer med handlingsanvisninger, fx i form af opfordringer og efterlysninger til politikere, virksomheder, myndigheder eller borgere. De tre ekspertfunktioner rummer forskellige grader af usikkerhed og "aktivisme". I alle tre funktioner optræder eksperten imidlertid som autoritet – som en troværdig, saglig og uafhængig stemme. Vi ved ganske lidt fra den eksisterende forskning om, hvordan og hvor meget ekspertkilder bruges i de forskellige funktioner. Undersøgelsens tredje spor er derfor en kortlægning og analyse af udbredelsen af de forskellige typer af *funktioner, som ekspertkilder udfylder*.

Denne artikels ambition er – via de tre centrale spor – at kortlægge, hvem ekspertkilderne er; hvor de kommer fra; hvad de

bruges til; og hvilke forandringer vi ser, når vi sammenligner med tidligere forskning på området. Først defineres ekspertbegrebet. Herefter præciseres undersøgelsens tre overordnede forskningsspørgsmål, og valg af forskningsdesign og metode forklares. Dernæst præsenteres undersøgelsens resultater, og en afsluttende konklusion diskuterer, hvordan brugen af offentlig ansatte forskerkilder har ændret sig i de sidste 20 år, og hvor det stiller os i dag.

Ekspertbegrebet

I den eksisterende forskning er ekspertbegrebet ofte snævert defineret som uafhængige forskere, altså universitetsansatte, sundhedsfagligt ansatte (fx hospitalsansatte læger) og sektorforskningsansatte (Albæk, Togeby & Christiansen, 2004; Wien, 2001). Peters (1995) bruger termen *scientific expert* for at slå fast, at hans studie handler om forskere, som optræder i rollen som "offentlige eksperter" – altså en snæver ekspertdefinition. Arnoldi (2005) argumenterer dog for, at ekspertbegrebet ikke kun kan defineres gennem profession, men også kan defineres gennem den rolle, som kilden spiller i nyhedshistorien. Boyce (2007) taler mere generelt om en forandring i forståelsen af ekspertise, væk fra en rigoristisk skelnen mellem videnskabelig funderet viden og al anden viden og hen imod en bredere forståelse af, hvad ekspertise er. Hos Albæk et al. (2009, s. 90) anvendes et bredt ekspertbegreb, som omfatter alle, "der tillægges en ekspertrolle i en nyhedsartikel, dvs. optræder som en person med særlig viden på et givet felt". Laursen & Trapp (2021, s. 2) argumenterer for, at den klassiske forståelse af eksperter som uafhængige og videnskabeligt funderede er under forandring i medierne: "Boundaries between experts and advocates are evidently becoming increasingly blurred in the news media". Og nævner mediers brug af eksperter fra tænketanke og interesseorganisationer som konkrete eksempler.

Med udgangspunkt i Arnoldis (2005) og Laursen & Trapps (2021) forståelse og i forlængelse af Albæk et al. (2009) defineres ekspertkilde i denne undersøgelse helt bredt som en kilde, der faktisk tildeles en ekspertrolle i artiklerne. I definitionen af ekspertbegrebet er der derfor ikke et krav om teoretisk, forskningsbaseret viden eller om uafhængighed:

Ekspertkilder er kilder, som kan siges at være udvalgt i kraft af profession og professionel (teoretisk og/eller erfaringsbaseret) viden, og som optræder i rollen som ekspert.

Om kilden optræder i rollen som ekspert, ses bl.a. ud fra de sproglige styrkemarkører, som journalisten og/eller kilden anvender, fx *konstaterer*, *vurderer*, *slår fast*, *skønner*. Det ses også ud fra, hvordan kilden præsenteres for læseren, fx som *ekspert*, *forsker*, *professor*, *økonom*, *analytiker*, *specialist* etc. Endelig ses det ud fra, om kilden kan siges at være udvalgt i kraft af profession og professionel viden – og altså ikke i kraft af fx at være part, erfaringskilde eller case. Med dette udgangspunkt bliver det muligt i første omgang at kortlægge mediernes brug af ekspertkilder i bred forstand og dermed blive klogere på den betydelige gruppe af ekspertkilder, som ikke er universitetsansatte forskere. Netop denne gruppe er underbelyst i den eksisterende forskning på området.

I kortlægningen operationaliseres ekspertbegrebet i fire eksperttyper, hvoraf den ene, *offentlig ansat forsker*, flugter med Albæk, Togeby & Christensens og Wiens tidligere definitioner. Ved at zoome ind på *offentligt ansatte forskere* som ekspertkilder bliver det muligt at lave sammenlignende analyser med Albæk, Togeby & Christensens undersøgelse af situationen i 2001, hvor der anvendes en tilsvarende ekspert-definition.

Forskningsspørgsmål og teoretisk grundlag

Artiklen ønsker at besvare tre overordnede spørgsmål:

Spørgsmål 1: Hvem optræder som ekspertkilder i de toneangivende landsdækkende dagblade?

Spørgsmålet om, hvem eksperterne er, rummer en række dimensioner, som vi ønsker at kaste lys over: Er eksperten offentligt eller privat ansat? Er eksperten forsker? Hvad er ekspertens køn? Og hvilket vidensområde repræsenterer eksperten?

Eksperternes faglighed operationaliseres i seks vidensområder: sundhedsvidenskab, naturvidenskab, humaniora, samfundsvidenskab, teknologi og landbrugsvidenskab. Det følger klassificeringerne i OECD's Frascati-manual (OECD, 2007). Ved at bruge OECD's internationale standard bliver det muligt at lave fremtidige sammenlignende studier i andre lande.

I Albæk, Togeby & Christiansens tidligere forskning operationaliseres vidensområderne i sundhedsvidenskab, natur/teknik/jordbrug, humaniora og samfundsvidenskab. Vores operationalisering giver mulighed for at lave sammenlignende delanalyser på de samme fire områder. Samtidig giver det mulighed for at se isoleret på områderne landbrugsvidenskab og teknologi.

Spørgsmål 2: Hvordan har dagbladenes brug af offentligt ansatte forskerkilder udviklet sig fra 2001 til 2021?

Udviklingen fra 2001 til 2021 undersøges på dimensionerne vidensområde, køn og forskerens rolle i artiklen. Køn og vidensområde operationaliseres på samme måde som under spørgsmål 1. Med spørgsmålet om roller tages der analytisk udgangspunkt i Peters' definition af ekspertroller (Peters, 2014). Ifølge Peters er der tre idealtypiske roller, som eksperter optræder i:

- 1) Offentlig ekspert, som udtaler sig om hændelser (ikke-videnskabelige problemer, fx klimaforandringer, økonomi, pandemier). Generel ekspertise.
- 2) Lærerrollen, hvor forskeren populariserer sin egen forskning (forskningsformidling af resultater, opdagelser, teorier). Dyb ekspertise, egen forskning.
- 3) Rollen som interessent/stakeholder, hvor man indgår i metadiskurser om videnskab, fx diskussioner om etik, bevillinger, videnskabspolitik, konflikter, forskningsfrihed etc.

I dette studie udvides Peters' definition af den offentlige ekspertrolle til også at omfatte, når man udtaler sig om andres forskning. Denne udvidelse flugter med operationaliseringen hos Albæk, Togeby & Christiansen (2004) og muliggør dermed en sammenlignende analyse.

Da projektet handler om kilder i ekspertroller, kodes der ikke for Peters' tredje rolle som interessent/stakeholder - da kilden i denne tredje rolle netop ikke udtaler sig som ekspert, men snarere som parts- eller erfaringskilde.

Der kodes kun for lærerrolle, hvis artiklen er vinklet på egen ny forskning, som formidles til læserne.

Spørgsmål 3: Hvilke funktioner castes ekspertkilderne til at udfylde?

Hvad er det for autoritetsfunktioner, ekspertkilder castes til at udfylde? Albæk, Togeby & Christiansen (2004) taler om den klassiske ekspertrolle, hvor man leverer faktuel viden, fagligt baserede vurderinger og korrektioner til påstande. Kruvand (2018) konstaterer, at journalister har brug for eksperter til at levere information, forklaringer, kontekst, konsekvensvurderinger og holdninger.

Der kan imidlertid være stor forskel på at levere faktisk viden/information og vurderinger. Faktisk viden kan efterprøves. Vurderinger kan være mere eller mindre fagligt baserede og mere eller mindre spekulative. Og der kan herske stor uenighed om vurderinger blandt fagpersoner.

Blom et al. (2021) taler i den forbindelse om to idealtypiske ekspertfunktioner: den faktuelle ekspert og den spekulative ekspert. Indimellem går ekspertkilder dog skridtet videre og kommer med anbefalinger, efterlysninger, opfordringer og løsningsforslag. Bloms operationalisering suppleres derfor med en tredje idealtipe: den handlingsanvisende ekspert. Der opereres derfor i kortlægningen med tre autoritetsfunktioner, som ekspertkilden kan optræde i:

- 1) Leverer faktisk viden (konstaterende)
- 2) Leverer vurderinger, spekulationer, udlægninger, fortolkninger (vurderende)
- 3) Leverer handlingsanvisninger i form af anbefalinger, efterlysninger, opfordringer, løsninger (agerende)

Eksperten kan fint optræde i flere af disse funktioner på en gang, hvilket der tages højde for i kodningen.

Design og metode

Undersøgelsen er gennemført som en kvantitativ indholdsanalyse af trykte artikler i de tre største landsdækkende danske dagblade: Jyllands-Posten, Politiken og Berlingske Tidende. Det er udelukkende journalistiske artikler, som er kodet. Altså er debatindlæg, analyser fra fagfolk, klummer, ledere og lignende sorteret fra. Artikler, hvor der indgår mindst én ekspertkilde, er blevet kodet.

At valget er faldet på de tre nævnte dagblade, skyldes først og fremmest komparative hensyn, da en stor del af den eksisterende danske forskning på området har analyseret netop disse trykte aviser (Albæk, Togeby & Christiansen, 2004; Arnoldi, 2005; Albæk, 2011; Laursen & Trapp, 2021). Derudover er der tale om de største landsdækkende dagblade, som hver især dækker et bredt stofområde og derfor må forventes at anvende et bredt spektrum af ekspertkilder. Konsekvensen er dog, at vi ikke kan generalisere undersøgelsens resultater til danske printmedier generelt, da lokalmedier, nichemedier, tabloidmedier m.fl. er fravalgt. Af samme

grund kan der heller ikke generaliseres til brugen af eksperter på tv og i radioindslag.

Artiklerne er søgt frem via Infomedias database. Hensigten har været at indfange de artikler, hvor kilder anvendes i en ekspertrolle. Søgeordene er udvalgt på baggrund af en empirisk kortlægning af samtlige ekspertkilder i uge 43's dækning i de tre dagblade. I et pilotprojekt har artiklens forfattere gennemlæst alle aviser fra de tre dagblade i uge 43, noteret samtlige ekspertkilder ned og på det grundlag udvalgt relevante søgeord. Følgende søgeord er udvalgt: *Professor, Forsker, Ekspert, Chef, Økonom, Lektor, Analytiker, Direktør, Læge, Rådgiver, Formand, Chefkonsulent, Seniorkonsulent, Ph.d., Specialist, Adjunkt, Docent*. Ved at sammenligne infomediasøgningen med gennemlæsningen af medierne kan det konstateres, at med de valgte søgeord indfanges 92 procent af alle kilder, som i uge 43 tildeles en ekspertrolle.

Med søgeord som fx direktør og formand optræder der naturligvis mange falsk positive resultater, altså artikler hvor en direktør omtales eller citeres, uden at vedkommende optræder som ekspertkilde. Det kan fx være en direktør, som optræder som partskilde, eller en fødselsdagsomtale af en direktør. Disse er løbende sorteret fra i forbindelse med kodningen af artiklerne.

Vi forventer med de valgte søgeord at indfange cirka 92 procent af alle kilder brugt i en ekspertrolle. Men hvem er så de 8 procent eksperter, som *ikke* indfanges? Ét tema går igen, nemlig mediernes egne eksperter. Indimellem bruges journalister, skribenter, redaktører, og kommentatorer som ekspertkilder. Denne gruppe udgør i uge 43 en tredjedel af de eksperter, som ikke indfanges, altså anslået 2-3 procent af alle ekspertkilder. Det er et bevidst (fra)valg ikke at søge efter journalist, redaktør og kommentator, da det ville føre til uoverskueligt mange falsk positive resultater. Konsekvensen af ikke at medtage disse søgeord er, at der ikke er grundlag for at konkludere på, i hvilken udstrækning og på hvilken måde journalister og redaktører mv. bruges som ekspertkilder. Andre grupper, som ikke indfanges af de valgte søgeord, er professionsuddannede som fx sygeplejersker, jordemødre og socialrådgivere. Når vi ikke søger på disse (og mange andre) professioner, skyldes det alene, at de enten slet ikke eller kun yderst sjældent optræder som ekspertkilder i vores komplette empiriske kortlægning af syv dages dækning. Der er således ikke tale om et normativt fravalg fra vores side. Konsekvensen af de valgte søgeord er, at denne type sjældent forekommende ekspertkilder er underrepræsenterede i kortlægningen.

Artiklen analyserer dækningen i fire uger i 2021: 7. til 13. juni, 16. til 22. august, 4. til 10. oktober og 29. november til 5. december.

Metodisk kan man argumentere for, at tilfældig randomiseret udvælgelse af enkeltdage er stærkere i forhold til generaliserbarhed af resultaterne end tilfældig eller strategisk udvælgelse af sammenhængende uger (Andersen & Larsen, 2016). Den tidligere forskning, som inddrages komparativt, har dog konsekvent analyseret sammenhængende uger eller måneder.

Denne undersøgelse anvender strategisk udvælgelse på ugeniveau. Formålet har været at nedtone kommunalvalgsbias og COVID-19-bias ud fra en betragtning om, at 2021 netop på grund af COVID-19 og kommunalvalg er en særlig case og derfor kan være problematisk at anvende i et komparativt øjemed. Formålet er således ikke at kunne generalisere til "gennemsnitlige" nyhedsuger i 2021, men derimod at kortlægge nyhedsuger, som i højere grad er sammenlignelige med tidligere forsknings nyhedsuger. Når vi har valgt at kortlægge fire ikke-sammenhængende uger, skyldes det, at vi anerkender Andersen & Larsens pointe om, at én lang sammenhængende periode ikke er optimal i forhold til generaliserbarheden af resultaterne.

November og sidste halvdel af oktober måned er fravalgt, da kommunalvalget fyldte meget i mediebildet i denne periode. På samme måde er første halvdel af 2021, hvor COVID-19 fyldte særligt meget, også fravalgt. Noget tyder på, at det er lykkedes at undgå en markant COVID-19-bias. En undersøgelse af landets mest citerede eksperter i det danske mediebillede 2021 foretaget af Infomedia viser, at de 16 øverste pladser besættes af sundhedsfaglige (COVID-19-relaterede) eksperter – altså en meget iøjnefaldende skævhed (Siegumfeldt, 2022). I vores undersøgelse er der imidlertid blot to sundhedsfaglige eksperter i top 15. COVID-19-ekspertise er med andre ord langt fra dominerende i de analyserede uger.

Kodning og reliabilitet

Artiklerne er kodet for en række baggrundsplysninger, som kan identificere den enkelte artikel, herunder dato, medie, rubrik og journalist.

Med henblik på at besvare forskningsspørgsmålene er der kodet for ekspertens navn, køn, ekspertens rolle, eksperttype, vidensområde, uddannelse og funktion.

Artiklens forfattere har hver især kodet cirka halvdelen af artiklerne. For at undersøge reliabiliteten har forfatterne tidligt i forløbet kodet 40 tilfældigt udvalgte artikler (dog alle indeholdende ekspertkilder) simultant. For alle centrale variable er Krippendorffs alpha efter pilottest og revision af kodebogen i intervallet 0,73-1 (funktion = 0,73; køn = 1; alle øvrige alpha-værdier ligger i intervallet

0,80-0,87). Det er acceptable værdier, som viser, at der ikke er betydelige reliabilitetsproblemer i kodningen (Hayes & Krippendorff, 2007).

Dataindsamling

Infomediasøgningerne på de fire udvalgte uger resulterede i 2133 artikler. De udvalgte søgeord gav en stor mængde falsk positive hits, som efterfølgende er sorteret fra i kodningsprocessen. Samlet set er der kodet 517 artikler, som alle gør brug af mindst én ekspertkilde. De kodede artikler fordeler sig sådan her på de tre medier:

Medie	Alle ekspertartikler (2021)	Artikler forskerkilder (2021)	Artikler forskerkilder (2001)
Jyllands-Posten	200	108	147
Berlingske Tidende	186	116	136
Politiken	131	108	158
	517	332	441

Tabel 1: 2021-tal er fra denne undersøgelse. 2001-tal er fra Albæk, Togeby & Christiansen (2004). I begge undersøgelser er fire ugers dækning kodet.

At Politiken i 2021 har færre artikler med ekspertkilder end de to øvrige aviser, skyldes først og fremmest, at Berlingske og Jyllands-Posten er noget tungere end Politiken på business- og erhvervsstof. Netop disse stofområder gør ofte brug af ekspertkilder i form af privatansatte økonomer og analytikere. Hvis man i stedet ser på delmængden af artikler, som gør brug af forskerkilder (kolonne 2), forsvinder denne forskel. Kolonne 3 med forskerkildeartikler fra 2001 er medtaget som reference (Albæk, Togeby & Christiansen, 2004) og er sammenlignelig med kolonne 2 (Artikler forskerartikler 2021). Det ses, at der i 2001 var lidt flere artikler med forskerkilder end i 2021, og at Berlingske Tidende i 2001 havde lidt færre artikler med forskerkilder end Politiken og Jyllands-Posten. At der i absolutte tal var flere artikler med forskerkilder i 2001 end i 2021, skal dog ses i lyset af, at de fysiske aviser i denne periode bliver mindre (og bringer færre artikler), i takt med at flere nyheder kun bringes digitalt.

Resultater

Spørgsmål 1: Hvem optræder som ekspertkilder i de toneangivende landsdækkende dagblade?

For at svare på spørgsmålet undersøges kategorierne eksperttype, vidensområde og køn.

Eksperttype

Eksperttype operationaliseres på to dimensioner: forsker/ikke-forsker og offentligt ansat/privatansat. Kortlægningen viser, at *offentligt ansatte forskere* udgør halvdelen af alle ekspertkilder (51%). Den anden store klump af eksperter finder vi hos *privatansatte ikke-forskere* (42%). Det drejer sig først og fremmest om økonomer og analytikere ansat i finanssektoren.

Offentligt ansat forsker 51%	Offentligt ansat ikke-forsker 2%
Privatansat forsker 5%	Privatansat ikke- forsker 42%

Figur 1: 2021-tal fra denne undersøgelse.

Samlet set udgør ikke-forskere 44 procent af eksperterne. Dertil skal formentlig lægges 2-3 procent journalister, kommentatorer og redaktører, samt nogle få procent øvrige professionsuddannede, som de facto optræder i ekspertroller, men ikke registreres i kortlægningen. Der er altså en meget stor gruppe af ekspertkilder, som åbenlyst ikke er valgt på baggrund af forskningsmeritter eller status i et forskningsmiljø. Det bekræfter Arnoldis pointe om, at medierne i høj grad er med til at definere, hvem der er ekspert. I næste afsnit kigger vi nærmere på, hvem de er.

Vidensområder

Lad os først kaste et blik på fordelingen af samtlige ekspertkilder opdelt efter videnskabeligt hovedområde:

Vidensområde, eksperter	%	n
Samfundsvidenskab	64	543
Sundhedsvidenskab	12	103
Naturvidenskab	9	73
Humaniora	8	66
Teknologi	3	26
Landbrugsvidenskab	1	10
Andet/ukendt	5	44
	102	865

Tabel 2: Bemærk, at andelen summerer til 102 procent. Det skyldes, at enkelte eksperter har en hybrid-faglighed, som omfatter to eller flere vidensområder.

Samfundsvidenskabelige eksperter udgør næsten to tredjedele af alle ekspertkilder. Her er det dog vigtigt at holde sig for øje, at andelen trækkes op af gruppen med ikke-forskende eksperter. Lad os kaste et nærmere blik på den betydelige gruppe ikke-forskende ekspertkilder.

Vidensområde, ikke-forskere	%	n
Samfundsvidenskab	79	294
Sundhedsvidenskab	2	7
Naturvidenskab	4	15
Humaniora	5	20
Teknologi	2	9
Landbrugsvidenskab	1	2
Andet/ukendt	10	39
	103	386

Tabel 3: Bemærk, at andelen summerer til 103 procent. Det skyldes, at enkelte ikke-forskere har en hybrid-faglighed, som omfatter to eller flere vidensområder.

79 procent af ikke-forskerne viser sig at have en samfundsvidenskabelig baggrund. Omvendt er blot 2 procent fra sundhedsvidenskab. Der tegner sig altså et billede af, at journalister stort set altid vælger en forskerkilde, hvis emnet er sundhedsvidenskab, mens samfundsvidenskabelige kilder i flere end halvdelen af tilfældene ikke er en forsker. Dette gælder i særlig

grad, hvis kilden er økonom. Kortlægningen af ekspertkilder finder i alt 248 økonomer, hvoraf blot 37 er offentligt ansatte forskere. Når en journalist på et af de tre medier skal bruge en økonom i en ekspertrolle, hører det således til sjældenhederne, at man retter blikket mod universiteterne.

Køn

Ser man på kønsfordelingen blandt samtlige ekspertkilder, er der meget stor overvægt af mandlige eksperter:

Ekspert opdelt efter køn	%	n
Mænd	80	678
Kvinder	20	167
	100	845

Tabel 4: 2021-tal fra denne undersøgelse.

Når man kigger på top 15-listen med de hyppigst benyttede eksperter (tabel 5), er der kun en enkelt kvindelig ekspert, chefanalytiker og boligøkonom, Lise Nytoft Bergmann.

Ekspertkilder	Vidensområde	n
Jørn Vestergaard	Samfundsvidenskab	10
Jeppe Juul Borre	Samfundsvidenskab	9
Frederik Waage	Samfundsvidenskab	6
Lise Nytoft Bergmann	Samfundsvidenskab	6
Michael Bang Petersen	Samfundsvidenskab	6
Sten Schaumburg-Müller	Samfundsvidenskab	6
Søren Løntoft Hansen	Samfundsvidenskab	6
Tore Stramer	Samfundsvidenskab	6
Allan Randrup Thomsen	Sundhedsvidenskab	5
Allan Sørensen	Samfundsvidenskab	5
Flemming Ibsen	Samfundsvidenskab	5
Hans Jørn Kolmos	Sundhedsvidenskab	5
Laust Høgedahl	Samfundsvidenskab	5
Niklas Praefke	Samfundsvidenskab	5
Per Hansen	Samfundsvidenskab	5

Tabel 5: 2021-tal fra denne undersøgelse.

Det skal understreges, at top 15-listen afspejler den strategiske udvælgelse af uger, som indgår i analysen. Det er ikke repræsentativt for dækningen i 2021 samlet set, hvor særligt sundhedsvidenskabelige kilder grundet COVID-19 fylder meget mere. På trods af det flugter resultatet dog fint med Infomedias samlede kortlægning af eksperter i 2021, som viser, at der blot optræder syv kvindelige eksperter i top 50 (Siegumfeldt, 2022).

Spørgsmål 2: Hvordan har dagbladenes brug af offentligt ansatte forskerkilder udviklet sig fra 2001 til 2021?

Albæk, Togeby & Christiansen (2004) dokumenterer en voldsom vækst i brugen af især samfundsvidenskabelige forskerkilder i perioden 1961 (13%) til 2001 (45%). Hvordan ser billedet ud i dag?

Vidensområde, offentligt ansatte forskere	2021 (%)	2001 (%)	2021 (n)
Samfundsvidenskab	52*	45	220
Sundhedsvidenskab	22	21	94
Naturvidenskab, teknologi og jordbrug	17	17	74
Humaniora	10	13	41
Andet/ukendt	1*	4	5
	102	100	434

Tabel 6: 2021-tal er fra denne undersøgelse. 2001-tal er fra Albæk, Togeby & Christiansen (2004). Bemærk, at andelen (2021) summerer til 102 procent. Det skyldes, at enkelte forskere har en hybrid-faglighed, som omfatter to eller flere vidensområder. Signifikante forskelle ($p < 0,05$) er markeret med *.

Resultatet ligner til forveksling billedet i 2001. I 2001 stod samfundsvidenskab for 45 procent, sundhedsvidenskab for 21 procent, natur, teknik og jordbrug for 17 procent og humaniora for 13 procent. Forskellene på resultaterne fra 2001 og 2021 er små og for de flestes vedkommende ikke statistisk signifikante. Den voldsomme forskydning mod at anvende samfundsvidenskabelige forskere på bekostning af naturvidenskab og humaniora, som vi så i sidste halvdel af det 20. århundrede, er fastholdt, og samfundsvidenskabelige forskere fylder endda en smule mere i 2021 (52%) end i 2001 (45%).

Hvem er de samfundsvidenskabelige forskere, når vi graver et spadestik dybere ned?

Samfundsforskere, fagområde	2021 (%)	2001 (%)	2021 (n)
Jurist	26	25	57
Økonom	17*	27	37
Politolog	25	24	56
Andre samfundsforskere	32*	23	70
	100	99	220

Tabel 7: 2021-tal er fra denne undersøgelse. 2001-tal er fra Albæk, Togeby & Christiansen (2004). Signifikante forskelle ($p < 0,05$) er markeret med *.

Også blandt samfundsvidenskabelige forskerkilder ligner fordelingen i store træk fordelingen i 2001. Dog med den forskel, at økonomer fylder relativt mindre i dag (17%) end i 2001 (27%). Betyder det, at økonomer ikke optræder hyppigt som ekspertkilder? Tværtimod. Økonomer er den faggruppe af alle, som optræder hyppigst i en ekspertrolle ($n=248$), når vi ser på samtlige ekspertkilder. Forklaringen er, at langt de fleste økonomer i de udvalgte dagblade er privatansatte ikke-forskere.

Køn

I et komparativt perspektiv er det interessant at se på kønsfordelingen blandt de offentligt ansatte forskerkilder (se tabel 8):

Forskere opdelt efter køn	2021 (%)	2001 (%)	2021 (n)
Mænd	78*	86	333
Kvinder	22*	14	94
	100	100	427

Tabel 8: 2021-tal er fra denne undersøgelse. 2001-tal er fra Albæk, Togeby & Christiansen (2004). Signifikante forskelle ($p < 0,05$) er markeret med *.

Andelen af kvindelige forskerkilder er vokset siden 2001 (14%), men udgør med sine 22 procent fortsat et klart mindretal. I samme periode er andelen af kvinder blandt landets professorer vokset fra at udgøre 7 procent i 2001 til 23 procent i 2018. I alt udgjorde kvinder 34 procent af det videnskabelige personale på universiteterne i 2018 (Danmarks Talentbarometer, 2020). En del af forklaringen på skævheden kan derfor være, at der fortsat er flest mandlige forskere at vælge mellem. En anden forklaring kan være, at universiteternes ekspertlister underrepræsenterer kvinder (Hansen, 2021).

Greve-Poulsen et al. (2021) har for nylig demonstreret eksperimentelt, at danske mediebrugere finder mandlige og

kvindelige ekspertkilder lige troværdige og kompetente, når de optræder i artikler. Så den form for ligestilling eksisterer faktisk i en dansk kontekst. Til gengæld er der ikke så meget ligestilling i mediernes kildevalg.

Når man ser på fordelingen af forskerkilder på de tre aviser, er der imidlertid nogle iøjnefaldende forskelle og udviklinger over tid, som ikke lader sig forklare med ulige adgang til kvinder, som forsker (se tabel 9).

Forskere opdelt efter køn og medie	2021 (%)		2001 (%)		2021 (n)
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	
Jyllands-Posten	85	15	81	19	131
Politiken	74	26*	91	9	149
Berlingske Tidende	76	24*	85	15	147
					427

Tabel 9: 2021-tal er fra denne undersøgelse. 2001-tal er fra Albæk, Togeby & Christiansen (2004). Signifikante forskelle ($p < 0,05$) er markeret med *.

Andelen af kvindelige forskerkilder hos Jyllands-Posten ser i dag ud til at være mindre end eller højst på niveau med 2001 (Faldet fra 19% til 15% er ikke statistisk signifikant). Den modsatte udvikling gør sig gældende hos både Berlingske Tidende (2001: 15%) og ikke mindst Politiken (2001: 9%), hvor kvindelige forskerkilder i dag udgør en signifikant og betydelig større andel af det samlede antal forskerkilder. Forskellen kan ikke forklares med, at Politikens erhvervsstof fylder meget mindre end hos de øvrige medier, da erhvervsdækningen netop er kendetegnet ved, at man benytter ikke-forskere som ekspertkilder.

Tabel 10 viser, hvordan forskerkilderne fordeler sig kønsmæssigt på de forskellige vidensområder:

Vidensområde, forskere efter køn	2021 (%)		2001 (%)		2021 (n)
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	
Samfundsvidenskab	81	19	86	14	220
Sundhedsvidenskab	67	33*	82	18	94
Naturvidenskab	88	12	87	13	52
Humaniora	73	27	84	16	41
Teknologi	86	14	NA	NA	14
Landbrugsvidenskab	75	25	NA	NA	8
Andet/ukendt	80	20	NA	NA	5
					434

Tabel 10: 2021-tal er fra denne undersøgelse. 2001-tal er fra Albæk, Tøgeby & Christiansen (2004). Signifikante forskelle ($p < 0,05$) er markeret med *.

Det fremgår af tabel 10, at kvindelige forskerkilder i forhold til deres mandlige kolleger er bedst repræsenteret indenfor sundhedsvidenskab og humaniora. Det samme var tilfældet i 2001 – dog på et noget lavere niveau. Naturvidenskab er fortsat det område, hvor brugen af kvindelige forskerkilder halter længst efter. Andelen er på dette vidensområde på samme niveau i 2021 som i 2001 (faldet fra 13% til 12% er ikke statistisk signifikant).

At andelen af kvindelige forskerkilder fra naturvidenskab er mindre end de øvrige vidensområder, er i sig selv ikke overraskende, eftersom naturvidenskab er det vidensområde, som har færrest kvindelige forskere ansat på danske universiteter. Men niveauet for mediernes brug af kvinder som eksperter er overraskende lavt. Andelen af kvindelige forskere på naturvidenskabelige uddannelser i Danmark udgjorde 31 procent i 2017 (Danmarks Talentbarometer, 2020). Det er lavt, både i forhold til øvrige vidensområder og i forhold til andre lande, vi normalt sammenligner os med. Men det begrundes ikke, at andelen af kvindelige forskerkilder i medierne er på beskedne 12 procent, når det drejer sig om naturvidenskab.

Forskerens rolle

Hvilke roller optræder forskerkilderne i?

Forskerens rolle	2021 (%)	2001 (%)	2021 (n)
Offentlig ekspert	86*	68	366
Lærerrollen	14*	32	61
	100	100	427

Tabel 11: 2021-tal er fra denne undersøgelse. 2001-tal er fra Albæk, Tøgeby & Christiansen (2004). Signifikante forskelle ($p < 0,05$) er markeret med *.

Seks ud af syv offentligt ansatte forskerkilder (tabel 11) optræder i dag i rollen som *offentlig ekspert*, altså i en rolle, hvor man fx kommenterer en hændelse, en tendens, et politisk udspil eller andres forskning. Blot 14 procent optræder i lærerrollen, hvor man udtaler sig om egen forskning. I 2001 udgjorde lærerrollen 32 procent, og tidligere var andelen endnu højere (Albæk, Tøgeby & Christiansen, 2004). Da der samtidig er tale om et fald i mediernes brug af forskerkilder i absolutte tal fra 2001 (n=562) til 2021 (n=427), kan vi konstatere, at forskere, der bruges til at udtale sig om egen forskning, er faldet markant – både i absolutte tal og relativt i forhold til rollen som *offentlig ekspert*. I dag er det undtagelsen, når en forsker faktisk udtaler sig om egen forskning i dagbladene.

Hvem er de så, forskerne der udtaler sig om egen forskning?

Hvad udtaler forskerne sig om? (egen forskning)	2021 (%)	2001 (%)
Samfundsvidenskab	9*	18
Sundhedsvidenskab	21*	49
Naturvidenskab, teknologi og jordbrug	20*	58
Humaniora	17	17

Tabel 12: 2021-tal er fra denne undersøgelse. 2001-tal er fra Albæk, Tøgeby & Christiansen (2004). Signifikante forskelle ($p < 0,05$) er markeret med *.

Det ses, at forskere fra sundhedsvidenskab og naturvidenskab relativt oftere end samfundsvidenskab bruges til at udtale sig om egen forskning. Dermed understreges pointen om, at samfundsvidenskabelige forskere i meget vid udstrækning bruges til at analysere, udlægge og vurdere aktuelle hændelser, øvrig forskning og politiske spørgsmål. Samtidig ser vi, at det – sammenlignet med 2001 – er blevet meget mere almindeligt, at også forskere med sundheds- og naturvidenskabelig baggrund bruges til at udtale sig om andet end deres egen forskning.

Spørgsmål 3: Hvilke funktioner castes ekspertkilderne til at udfylde?

Tre væsensforskellige funktioner kortlægges: Den faktuelle ekspert; den vurderende ekspert; den handlingsanvisende ekspert. Det er oplagt, at funktionerne ofte er kædet sammen og supplerer eller understøtter hinanden. Ofte vil en vurdering trække på relevant faktuel viden. Og ofte vil en anbefaling eller efterlysning bygge på faglige vurderinger, som igen involverer faktuel viden.

Funktionerne er i tabel 13 opgjort på artikelniveau (ikke på kildeniveau), da fokus her er på journalistens anvendelse af

ekspertkilder til at udfylde bestemte funktioner i den konkrete artikel.

Ekspertkildens funktion	%	n
Faktuel viden	79	409
Vurderinger	97	502
Handlingsanvisninger	21	106
		517

Tabel 13: Bemærk, at andelen summerer til 197 procent. Det skyldes, at mange af artiklerne omfatter to eller tre ekspertfunktioner. I disse tilfælde har vi kodet alle relevante ekspertfunktioner for den enkelte artikel og herefter beregnet andelen i forhold til antallet af artikler (517).

I så godt som alle artikler (97%) castes eksperter til at bidrage med vurderinger. I fire ud af fem artikler leverer ekspertkilder faktuel viden. Mens vi får bud på handlingsanvisninger i cirka hver femte artikel.

I langt de fleste tilfælde fremgår det tydeligt, at der er tale om en vurdering fra ekspertens side. Enten fremgår det direkte af ekspertens citat, eller også udtrykkes det sprogligt fra journalistens side med styrkemarkører som fx *tvivler på, gætter på, vurderer, skønner, forventer, formoder, antager, tror, frygter, mener, det tyder på*. Hvad der til gengæld ofte henstår i det uvisse, er, hvad disse forventninger, vurderinger og spekulationer bygger på.

Handlingsanvisninger defineres bredt som opfordringer, efterlysninger og anbefalinger, der kan optræde såvel implicit som eksplicit. Det kodes som en handlingsanvisning, når juraprofessoren om investeringsprojekter udtaler, at det burde være en sag for finanstilsynet; når eksperter inden for psykiatrien udtaler, at borgerne ikke skal tvinges i job; når lægen slår fast, at vi skal holde fast i håndspritten og hyppig håndvask; når økonomen om de afghanske flygtninge siger: "Lad os hjælpe disse mennesker godt i gang (...) så husk at få dem med til næste børnefødselsdag og inviter dem med i fodboldklubben"; når kommunalforskeren udtaler, at borgmesteren bør reagere.

Er der emner, hvor ekspertkilder særligt ofte castes til at levere handlingsanvisninger?

Handlingsanvisninger, emne	%	n
Politik i bred forstand	26	28
Sundhed og liv/kost/motion/velvære	17	18
Finans og privatøkonomi	12	13
Business	10	11
Klima/miljø, natur, forurening	9	10
Øvrige	25	26
	99	106

Tabel 14: 2021-tal fra denne undersøgelse.

Når det drejer sig om råd og handlingsanvisninger rettet mod læseren, er det typisk inden for enten sundhed (17%) eller finans og privatøkonomi (12%). En væsentlig del af handlingsanvisningerne er dog entydigt målrettet politikere og det politiske niveau (26%). Det viser sig især på områderne økonomisk politik, sundhedspolitik og international politik, men også på en række andre politiske områder. Tallene er dog små og skal derfor blot opfattes som pejlemærker og indikatorer.

Derudover er der emner, hvor råd og anvisninger retter sig mod både læsere, virksomheder og det politiske niveau – fx klima/miljø, bæredygtighed og forurening.

Konklusion

Der er flere begrænsninger i nærværende studie. For det første har vi valgt at se bort fra nichemedier, lokalmedier, tabloidmedier, online medier og TV/radio. Det har den åbenlyse konsekvens, at man ikke kan bruge resultaterne til at konkludere på det danske mediebillede generelt.

For det andet indfanges cirka 90 procent af ekspertkilderne med de valgte søgeord. Det betyder, at en lille gruppe eksperter går under radaren. Det drejer sig især om journalistikkens "egne" eksperter (journalister, kommentatorer, redaktører og lignende). De udgør skønsmæssigt 2-3 procent af ekspertkilderne i de valgte medier.

For det tredje kan man diskutere valget af perioden, som analyseres. Dels kunne man have randomiseret på dagsniveau i stedet for på ugeniveau. Og dels kan man diskutere, om COVID-19 gør vores analyseobjekt til en outlier. Analysen af de indsamlede data tyder dog ikke på, at der er en markant COVID-19-bias.

Med disse forbehold in mente finder vi dog en række interessante resultater.

Ekspertkilder i mediebildet

Kortlægningen viser, at kun halvdelen af mediernes ekspertkilder er offentligt ansatte forskere. Privatansatte ikke-forskere udgør en meget betydelig andel af ekspertkilderne. Blandt disse udgør privatansatte økonomer, politologer, jurister og andre med en samfundsfaglig baggrund 79 procent. Når man møder en samfundsvidenskabelig ekspert i dagbladene, er det således mest sandsynligt, at vedkommende ikke er forsker, og at vedkommende er privatansat. Det gælder i helt særlig grad for økonomer. Det tyder på, at private organisationer, interesseorganisationer mv. har held med at få deres eksperter på banen og dermed sætte dagsordenen. Det kan være problematisk, da disse kilder repræsenterer særinteresser. En mulig forklaring kan også være, at journalisterne oplever, at økonomer fra det private erhvervsliv er mere tilgængelige og "leverer bedre". Det rejser spørgsmålet om, hvad der i praksis er journalisters kriterier for at vælge en samfundsvidenskabelig ekspertkilde. Og hvorfor universitetsøkonomer bruges så sjældent, når man har brug for en økonomisk ekspert.

Samtidig understreger det, at uafhængighed og forskningskompetence ikke er nagelfaste principper for journalisters udvælgelse af ekspertkilder – i hvert fald på det samfundsvidenskabelige område. Det flugter fint med Laursen & Trapp (2021), som konkluderer, at tidligere antagelser om, hvordan journalister definerer og skelner mellem henholdsvis parts- og ekspertkilder, udfordres – netop gennem en omfattende brug af privatansatte ekspertkilder. I deres analyse eksemplificeret ved journalisters brug af eksperter fra tænketanke og interesseorganisationer. Denne praksis skærper kravene til borgernes evne til selv at forholde sig kildekritisk til de ekspertkilder, som man løbende præsenteres for, og rejser det grundlæggende spørgsmål, *om* og i givet fald *hvordan* journalister udøver kildekritik, når man har brug for en ekspertkilde.

Offentligt ansatte forskerkilder

Når vi retter blikket mod de ekspertkilder, som er *offentligt ansatte forskere*, finder vi i lighed med tidligere forskning, at samfundsfaglige eksperter dominerer (52%), efterfulgt af sundhedsvidenskabelige eksperter (22%). Man kunne måske forvente, at sundhedsvidenskab ville fylde mere i lyset af COVID-19. Resultatet er dog ikke signifikant forskelligt fra billedet i 2001. Økonomer, som forsker, fylder relativt mindre sammenlignet med 2001.

22 procent af forskerkilderne er kvinder. Det er flere end i 2001 (14%), men fortsat et klart mindretal. Og uforholdsmæssigt få, når man holder det op imod andelen af kvinder, som er ansat som videnskabeligt personale på landets universiteter (34 procent i 2018). De kvindelige forskerkilder kommer især fra sundhedsvidenskab og humaniora. Mens kvindelige forskerkilder fra naturvidenskab og de tekniske videnskaber forekommer sjældent. På disse vidensområder er der tilsyneladende ikke sket nogen udvikling i brugen af kvindelige kilder siden 2001.

Hvad kan forklare kønsbalancen? En del af forklaringen på skævheden kan være, at der fortsat er flest mandlige forskere at vælge mellem (Danmarks Talentbarometer, 2020). En anden forklaring kan være, at universiteternes ekspertlister underrepræsenterer kvinder (Hansen, 2021). En tredje mulig forklaring kan ligge i en forskel i mandlige og kvindelige forskeres opfattelse af, hvorvidt de er kompetente til at udtale sig, og i kvindelige kilders (manglende) lyst til at stille op (Nielsen, 2010). De danske undersøgelser af ekspertkilder og køn understøtter dog ikke denne forklaring. Der er i nyere tid udkommet to rapporter, som fokuserer netop på dette emne, den seneste med titlen: *Kønsfordelingen i Deadline II*. Analyserne peger på, at mandlige og kvindelige ekspertkilder siger nej tak til at deltage lige ofte. Disse to kildeundersøgelser beviser naturligvis ikke, at forklaringen er forkert, men de stiller spørgsmålstegn ved generaliserbarheden af de anekdotiske beretninger om tilbageholdne/forsigtige kvindelige forskere.

Dermed nærmer vi os en fjerde mulig delforklaring, som peger på medierne selv. Det er bemærkelsesværdigt, at Politiken i dag bruger betydeligt flere kvindelige forskerkilder end i 2001, mens Jyllands-Posten i dag ser ud til at ligge på samme – lave – niveau som i 2001. Det rejser spørgsmålet, om medierne prioriterer forskelligt med hensyn til køn og valg af forskerkilder. Er køn et fokusområde hos Politiken men ikke hos Jyllands-Posten? Og hvordan ser det ud på de øvrige danske medier?

Vendes blikket mod forskerens rolle, er det bemærkelsesværdigt, at blot 14 procent af forskerkilderne udtaler sig om egen forskning, altså i en *lærerrolle*. I 2001 var den tilsvarende andel 32 procent. Der er tale om et signifikant og bemærkelsesværdigt fald – både i absolute tal og relativt i forhold til rollen som *offentlig ekspert*. Forskerkilder fra sundhedsvidenskab og naturvidenskab udtaler sig relativt oftere om egen forskning end forskerkilder fra samfundsvidenskab. Det understreger pointen om, at samfundsvidenskabelige forskere i meget vid udstrækning bruges til at analysere, udlægge og vurdere aktuelle hændelser, undersøgelser

og politiske spørgsmål. Men samtidig ser vi, at det er blevet meget mere almindeligt end tidligere, at også forskerkilder fra sundhedsvidenskab og naturvidenskab udtaler sig om andet end egen forskning. Det rejser spørgsmålene, om disse områder er mere politiserede, end de var tilbage i 2001, og om medierne i dag i højere grad end tidligere er optaget af selv at sætte dagsordenen med brug af forskerkilder i rollen som *offentlig ekspert*.

Ekspertkildens funktion

I stort set alle artikler castes en eller flere eksperter til at levere vurderinger. At der er tale om en vurdering, et skøn, en formodning eller forventning, fremgår i de fleste tilfælde eksplicit og transparent for læseren. Til gengæld står det ofte hen i det uvisse, hvad disse forventninger, vurderinger og spekulationer bygger på. Har journalisten spurgt kritisk ind til belægget og undersøgt, om der er konsensus blandt eksperter på området? Eller tager journalisten per automatik ekspertens vurderinger og spekulationer for pålydende?

I cirka hver femte artikel castes en eller flere eksperter til at levere handlingsanvisninger, forstået bredt som opfordringer, efterlysninger og anbefalinger. I nogle tilfælde er anvisninger målrettet læseren. Det gælder i særlig grad inden for sundhed (17%) og finans og privatøkonomi (12%). Men i mange andre tilfælde er anvisningerne målrettet politikere og det politiske niveau. I det øjeblik en ekspert leverer anbefalinger, kommer med opfordringer eller efterlyser handling fra politisk hold, er der tale om en form for magtudøvelse og påvirkning af den politiske dagsorden – både fra journalistens og ekspertens side. Er det et bevidst valg fra journalistens side at caste ekspertkilden til denne "aktivistiske" funktion? Og forholder journalisten sig til, i hvilken udstrækning der er tale om fagligt begrundede og/eller personligt motiverede handlingsanvisninger fra kildens side?

Analysen af ekspertkilder i danske medier peger tilbage på, at der i processen skal træffes en række journalistiske valg: Hvem er en relevant ekspertkilde? Hvilken rolle skal kilden optræde i? Og hvilke funktioner castes kilden til at udfylde? Analysen har påpeget en række dilemmaer forbundet med disse valg. I et opfølgende forskningsprojekt vil vi kvalitativt undersøge en række af disse valg og dilemmaer nærmere.

ØKONOMISK STØTTE

Forskningsprojektet har modtaget økonomisk støtte fra Aarhus Stiftstidendes Fond og Dagspressens Fond.

REFERENCER

- Albæk, E. & Munk Christiansen, P. & Togeby, L. (2004). *Eksperter i medierne: Dagspressens brug af forskere 1961-2001*. Magtudredningen.
- Albæk, E. et al. (2009). Eksperter i valgkamp: Proces eller indhold? *Journalistica*, 3(1), 86-102.
<https://doi.org/10.7146/journalistica.v3i1.2035>
- Albæk, E. (2011). The interaction between experts and journalists in news journalism. *Journalism* 12(3), 335-348.
<https://doi.org/10.1177/1464884910392851>
- Allgaier, J. et al. (2013). Medialized science? Neuroscientists' reflections on their role as journalistic sources. *Journalism Practice* 7(4), 413-429. <https://doi.org/10.1080/17512786.2013.802477>
- Andersen, K. & Larsen E. G. (2016). Hvilken periode skal analyseres? Uge 46 som dataindsamlingsstrategi i journalistikforskningen. *Journalistica*, 10(1), 126-146.
<https://doi.org/10.7146/journalistica.v10i1.24891>
- Arnoldi, J. D. (2005). (Medieskabt) Ekspertise i Medierne. *Dansk Sociologi*, 16(3), 9-24. <https://doi.org/10.22439/dansoc.v16i3.725>
- Blom, J. N. & Rønlev, R. & Reinecke Hansen, K. & Kruse Ljungdahl, A. (2021). The Potentials and Pitfalls of Interactional Speculations by Journalists and Experts in the Media: The Case of Covid-19. *Journalism Studies*, 22(9), 1142-1160.
<https://doi.org/10.1080/1461670X.2021.1925950>
- Boyce, T. (2007). Journalism and Expertise. *Journalism Studies*, 7(6), 889-906. <https://doi.org/10.1080/14616700600980652>
- Broersma, M. et al. (2013). A question of power. The changing dynamics between journalists and sources. *Journalism Practice*, 7(4), 388-395. <https://doi.org/10.1080/17512786.2013.802474>
- Collins, H. M. & Evans, R. (2002). The Third Wave of Science Studies: Studies of Expertise and Experience. *Social Studies of Science*, 32(2), 235-296. <https://doi.org/10.1177/0306312702032002003>
- Gravngaard, G. & Rendtorff, A. M. (2020). *Forskningskommunikation. En praktisk håndbog til eksperter og forskere*. Samfundslitteratur.
- Greve-Poulsen K, Larsen FK, Pedersen RT, Albæk E. (2021). No Gender Bias in Audience Perceptions of Male and Female Experts in the News: Equally Competent and Persuasive. *The International Journal of Press/Politics*.
<https://doi.org/10.1177/19401612211025499>

- Hansen, R. L. (2021, 27. maj). *Mænd dominerer universiteternes ekspertlister – kun tre ud af ti er kvinder*. Forskerforum.
<https://www.forskerforum.dk/magasinet/2021/343/maend-dominerer-universiteternes-ekspertlister-kun-tre-ud-af-ti-er-kvinder>
- Hartley, J. M. (2017). When Homo Academicus meets Homo Journalisticus: An inter-field study of collaboration and conflict in the communication of scientific research. *Journalism*, 18(2), 211-225. <https://doi.org/10.1177/1464884915608817>
- Hayes, A. F. & Krippendorff, K. (2007). Answering the Call for a Standard Reliability Measure for Coding Data. *Communication Methods and Measures*, 1(1), 77-89.
<https://doi.org/10.1080/19312450709336664>
- Kruvand, M. (2018). Journalists, Expert Sources, and Ethical Issues in Science Communication. In S. Priest et al., *Ethics and Practice in Science Communication* (pp. 136-154). University of Chicago Press.
<https://doi.org/10.7208/chicago/9780226497952.003.0008>
- Kühle, L. (2020). Forskeren og journalisten krydser klinger. Når modvilje bliver til modspil. *Tidsskrift for islamforskning* 14(1), 110-149. <https://doi.org/10.7146/tifo.v14i1.124747>
- Laursen, B. & Trapp, L. (2021). Experts or Advocates: Shifting Roles of Central Sources Used by Journalists in News Stories? *Journalism Practice* 15(1), 1-18.
<https://doi.org/10.1080/17512786.2019.1695537>
- Nielsen, S. H. (2019, 14. maj). *Kvinde, mand dig op!* Journalisten.
<https://journalisten.dk/kvinde-mand-dig-op/>
- OECD. (2007). *Working Party of National Experts on Science and Technology Indicators. Revised Field of Science and Technology (FOS) Classification in the Frascati Manual*. (DSTI/EAS/STP/NESTI(2006)19/FINAL).
<https://www.oecd.org/science/inno/38235147.pdf>
- Peters, H. P. (1995). The interaction of journalists and scientific experts: co-operation and conflict between two professional cultures. *Media, Culture & Society*, 17(1), 31-48.
<https://doi.org/10.1177/016344395017001003>
- Peters, H. P. (2014). Scientists as Public Experts: Expectations and Responsibilities. In M. Bucchi & B. Trench, *Handbook of Public Communication of Science and Technology*, 2nd edition (pp. 70-82). Routledge.
- Siegunfeldt, P. (2022). *Se listen: Her er Danmarks 50 mest citerede eksperter*. www.akademikerbladet.dk
- Styrelsen for Forskning og Uddannelse (2020). *Mænd og kvinder på de danske universiteter. Danmarks talentbarometer 2019*. Uddannelses- og Forskningsministeriet.

- Wien, C. (2001). *Journalisters brug af ekspertkilder i danske aviser*. Nordmediakonferens. Reykjavik.
- Wien, C. (2014). Commentators on daily news or communicators of scholarly achievements? The role of researchers in Danish news media. *Journalism*, 15(4), 427-445.
<https://doi.org/10.1177/1464884913490272>
- Wien, C. (2014). En skøn forening: Om mødet med forskere og journalister. In N. F. Christiansen, J. Kvist, N. Kærgård, & K. Petersen (Eds.), *På kryds og tværs in velfærdsstatens univers: Festskrift til Jørn Henrik Petersen* (pp. 411-426). Syddansk Universitetsforlag.

KRESTEN ROLAND JOHANSEN

Lektor
 Journalistuddannelsen
 Danmarks Medie- og Journalisthøjskole
 krj@dmjx.dk

JAKOB DYBRO JOHANSEN

Adjunkt
 Journalistuddannelsen
 Danmarks Medie- og Journalisthøjskole
 jdj@dmjx.dk